

Posudek disertační práce

Autorka práce: Mgr. Zuzana Korecká

Název práce: Tarahumarský obraz světa

Místo a rok vypracování: Filozofická fakulta UK, Ústav etnologie 2014

Ještě přesněji by se práce mohla jmenovat Strukturace tarahumarského obrazu světa, jak o ní autorka hovoří ve svých závěrech. Autorka sice v úvodu práce naznačuje ambice objasnit vztah jazyka a kultury (s. 11), výzkumné otázky jsou ale nakonec zcela realisticky směřovány na tarahumarskou strukturaci jazyka a univerza jako dvou složek, v nichž se tarahumarský obraz světa formuje, přičemž strukturaci univerza autorka rozkrývá především prostřednictvím čtyř tarahumarských mýtů. Při svých analýzách vychází Zuzana Korecká jednak z již publikované literatury nebo z dalších písemných pramenů, mezi nimiž figuruje například gramatika Thomase Guadalaxy z roku 1683, nebo slovník Josepha Neumana z roku 1783, a dále z vlastních terénních výzkumů, které mezi Tarahumary uskutečnila v letech 2000 a 2005.

Autorka nejprve zkoumanou skupinu prostorově a kulturně kontextualizuje. Uvádí počet Tarahumarů, jejich současnou jazykovou situaci, která je odlišná u mužů a u žen, dále se správně zaměřuje na současnou školní výuku a bilingvismus, který by jistě sehrál při strukturaci světa současných Tarahumarů podstatnou roli. Otázku bilingvismu autorka sice zmiňuje, dále jí však pozornost nevěnuje. Zabývá se zejména tarahumarštinou, když před tím uvažovala v rovině teorie o vztahu jazyka a obrazu světa. Ve svých teoretických východiscích zohledňuje zejména německou klasickou filozofii, své místo zde nachází ale i Martin Heidegger, Ernst Cassirer a nakonec i Robert Redfield. Při konkrétním jazykovém rozboru věnuje realisticky pozornost toponymům, vyjadřování neurčitosti, času, číslovkám, vyjadřování rozporu.

Mytologickým skladbám je ve srovnání s jazykem věnována menší pozornost. Souvislost mýtu a obrazu světa pravděpodobně autorka pokládá za přímočařejší. Autorka analyzuje čtyři mýty: mýtus o stvoření, mýtus o slunci, vyprávění o mýtických lidech Cocoyome a mýtus o ztrátě předků. Mytologické skladby jsou pro daný účel voleny tak, aby mohly následně posloužit k dokumentování způsobu vnímání prostoru a času, kde je na jedné straně zaznamenávána cykličnost, ale též určité vývojové hledisko, kdy určité události, například šamanovo léčení mění dosavadní mýtickou realitu k současnému obrazu světa.

Určitým přídavkem navíc, který v úvodu není bezprostředně avizován, je kapitola o příbuzenské terminologii a obrazu světa Tarahumarů. Zařazení této kapitoly pokládám za racionální a kapitolu hodnotím pouze z hlediska dokreslení strukturace obrazu světa. V tomto smyslu pokládám za zajímavou zvláště závěrečnou podkapitolu, která pojednává o

příbuzenském systému, či spíše o příbuzenské terminologii, jako o časoprostorovém systému. Zdůrazněna je v této podkapitole spíše časovost, než prostorovost, daná, jak autorka říká, generačním rastrem. Smysl této podkapitoly by ovšem prohloubilo, kdyby autorka rekonstruovala nejen pojmenovávání osob, ale též, jak se o těchto osobách hovoří a jak se Tarahumarové k jednotlivým příbuzným chovají.

V závěru práce autorka rozkrývá obraz světa Tarahumarů v první řadě z mýtů. Tento postup je zřejmě nejlogičtější a též nejsnazší. Mýty jasně a zřetelně strukturují svět, nebo spíše světy, které se kolem Tarahumarů nacházejí, fixují místo Tarahumarů v univerzu, zakotvují význam klíčových kosmických těles a jejich vlastnosti. Autorce textu se dobře daří hledat paralely mezi výstavbou mýtu a jazyka. Poznatky získané rozborem příbuzenské terminologie jsou naopak v závěrech využity méně. Na s. 109 však autorka připomíná význam náboženství a duší předků, tedy příbuzných, a téma sociální povinnosti vůči nositelům jednotlivých příbuzenských termínů.

Hodnotíme-li jednotlivé kapitoly odděleně vzhledem k tématu a cílům práce, můžeme konstatovat, že potvrzují značnou erudici autorky a její schopnost nalézat prvky struktury, k níž nám má práce otevřít přístup. K zachycení obrazu světa Tarahumarů však ještě chybí naznačení odpovědi na otázku, jak Tarahumarové s touto strukturou pracují. V disertaci je poněkud potlačena autorčina terénní zkušenost, což je škoda. Je zde upozaděna každodenní mluva, živé vyprávění, popisy situací, žitý obraz světa. Pokud bychom práci chápali jako příspěvek ke strukturaci obrazu světa Tarahumarů, na který by někdy v budoucnu poznatky z terénního výzkumu navazovaly, je tato část autorčina díla jistě produktivním výchozím bodem. Doufám, že autorka na tento výchozí stavební kámen ještě naváže.

Práce není časově ukotvena. Je jistě dobře, že se zde nehovoří o současném obrazu světa. Pokud by práce měla reflektovat současný stav, jistě by bylo nutné vzít do úvahy ještě další proměnné, mimo jiné důrazněji vliv španělštiny. Zde by opět mohl být námět na navazující odbornou studii. Připomínky, jež jsem vyjádřil, lze ale vyřešit několika větami v úvodu, které upřesní autorčin záměr a nijak kvalitu práce nesnižují.

Po formální stránce práce vyhovuje předepsaným standardům. V případě publikování celé nebo některé z částí doporučuji důkladnou jazykovou revizi a překontrolování souladu odkazů v textu se seznamem literatury. V textu se uvádí např. (Eliade 1995) v seznamu literatury Eliade 1994, na s. 45 text po tabulce nenavazuje apod.

Práce ukazuje, že si autorka umí položit relevantní výzkumné otázky, zvolit odpovídající nástroje na jejich zodpovězení a na základě analýzy sebraných dat dojít k závěrům na úrovni absolventky doktorského studia.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 30. 4. 2014

Doc. PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.
oponent